

АДАМ ЯЎГЕНАВІЧ СУПРУН

18 жніўня на 71-м годзе пайшоў з жыцця доктар філалагічных навук, доктар педагагічных навук, прафесар, заслужаны дзеяч навукі Рэспублікі Беларусь, загадчык кафедры тэарэтычнага і славянскага мовазнаўства Адам Яўгенавіч Супрун.

А.Я.Супрун нарадзіўся ў Палтаве ў сям'і настаўнікаў. Пасля вайны жыў у Кіргізіі, дзе ў 1952 г. скончыў універсітэт, а ў 1955 – аспірантуру, пасля якой у Маскоўскім універсітэце імя М.В.Ламанова абараніў кандыдацкую дысэртацыю “Слова с корнями числительных в современном русском языке”. У Фрунзе (зараз Бішкек) А.Я.Супрун пэўны час узначальваў кафедру, а ў 1966 г. абараніў доктарскую дысэртацыю “Славянские числительные: Становление числительных как части речи”. Пасля абароны яго запрасілі ў Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэце стварыць кафедру агульнага (зараз тэарэтычнага) і славянскага мовазнаўства, загадчыкам якой ён заставаўся да апошняга дня жыцця.

Прафесар Супрун – адзін з тых, чья праца стварыла навуковую славу Беларусі. Кола яго даследчыцкіх інтарэсаў – гэта славянскае і параўнальна-гістарычнае мовазнаўства, тыпалагічнае

вывучэнне граматыкі і лексікі славянскіх моў, псіхалінгвістыка, лінгвадыдактыка. Адам Яўгенавіч не абмяжоўваўся традыцыйнымі для мовазнаўства тэмамі: ён распрацоўваў праблемы лінгвістычнага мадэліравання, вылічальных і эксперыментальных метады вывучэння адзінак мовы і маўлення, лінгвістыкі тэксту. А.Я.Супрун з'яўляецца аўтарам каля 600 друкаваных прац, у тым ліку больш за 40 кніг. Тэорыя і гісторыя славянскага лічэбніка ў першую чаргу створана А.Я.Супруном, гэтай тэме прысвечаны такія яго манаграфіі, як “Старославянские числительные” (1961), “Имя числительное и его изучение в школе” (1964), “Славянские числительные: Становление числительных как части речи” (1969). Імя прафесара Супруна назаўсёды звязана з палабійскай, палеаславійскай, славянскай этымалогіяй, тэорыяй маўленчай дзейнасці, і аб гэтым сведчаць яго кнігі: “Палабский язык” (1987), “Старославянский язык” (1991), “Праславянский язык” (1993), “Лекции по теории речевой деятельности” (1996). Адам Яўгенавіч быў адным з аўтараў калектыўнай манаграфіі “Основы теории речевой деятельности” (1974), перакладзенай на шэраг моў; адным з аўтараў Этымалагічнага слоўніка беларускай мовы, Беларускага частотнага слоўніка; пад яго кіраўніцтвам складзены асацыятыўныя слоўнікі беларускай, украінскай, кіргізкай, латышскай моў.

Плён жыцця Адама Яўгенавіча Супруна служыў росквіту беларускай філалогіі, беларускай культуры. Беларуская мова была і мовай, і матэрыялам яго даследаванняў. У першую чаргу гэта праца на ніве беларускай лексікаграфіі, а таксама гісторыка-этымалагічныя даследаванні беларускай мовы, лінгвістычны аналіз твораў беларускіх пісьменнікаў, вывучэнне праблем іншамовных кантактаў і лінгвадыдактыкі ў святле беларуска-рускага двухмоўя.

Навуковая дзейнасць прафесара Супруна непадзельная з педагагічнай і выкладчыцкай дзейнасцю. Яго пярэ належаць некалькі школьных падручнікаў, падручнікі для вышэйшай школы, сярод якіх тры кнігі лекцый па асноўных праблемах мовазнаўства (1971, 1978, 1980), першая ў СССР і найлепшая да сённяшняга дня кніга “Введение в славянскую филологию” (1981, 2-е выд. 1989). Адам Яўгенавіч добра разумеў неабходнасць шырокіх гістарычных, тэарэтычных і агульнаславянскіх ведаў для філалагаў-славістаў. На гэтым грунцецца яго канцэпцыя выкладання стараславянскай мовы, а таксама курса “Уводзіны ў славянскую філалогію”: ён быў ініцыятарам уключэння гэтага курса ў вучэбныя планы філалагічнага факультэта. У асноўным па ініцыятыве прафесара Супруна на філалагічным факультэце адкрыты новыя спецыяльнасці па пяці славянскіх мовах; выкладаюцца фактычна ўсе славянскія мовы, выдаецца серыя кніг па славянскіх мовах, з якіх дзевяць ужо ўбачылі свет; пры ўдзеле і пад рэдакцыяй А.Я.Супруна выйшлі два выданні “Общего языкознания” (1983, 1993–1995).

У асобе Супруна шчасліва спалучаліся славыты навуковец, выдатны лектар, цяплівы настаўнік, аўтарытэтны і ўсімі любімы лідэр, дальнабачны арганізатар навукі. На працягу многіх гадоў ён быў членам Беларускага камітэта славістаў, старшынёй Спецыялізаванага савета па абароне кандыдацкіх і доктарскіх дысэртацый па мовазнаўчых спецыяльнасцях, членам Савета Белдзяржуніверсітэта, членам Савета Філалагічнага факультэта БДУ, членам рэдакцыйнай калегіі “Весніка БДУ”. Прафесара Супруна заўсёды акружалі вучні: студэнты, аспіранты, дактаранты, калегі. Ён чытаў лекцыі і выступаў з дакладамі ў многіх краінах свету. Больш за 60 кандыдацкіх і 7 доктарскіх дысэртацый абаронены пад яго кіраўніцтвам. “Школа Супруна” – гэта візітная картка ў лінгвістыцы для яго вучняў. Сам калектыў кафедры тэарэтычнага і славянскага мовазнаўства – гэта плён не толькі яго арганізацыйнага, але і педагагічнага таленту: мы ўсе вучыліся ў Адама Яўгенавіча адносінам да людзей, да навукі, да жыцця.

Раптоўная смерць Адама Яўгенавіча Супруна – гэта незаменная страта і для ўсёй беларускай навуковай суполкі, і для кожнага з нас асабіста. Светлая памяць пра Адама Яўгенавіча назаўсёды застаецца ў сэрцах тых, хто яго ведаў, хто працаваў з ім, каму пашанцавала вучыцца ў яго.

Калектыў кафедры тэарэтычнага і славянскага мовазнаўства